

Umjesto pogovora

Povodom 20. obljetnice smrti

prof. dr. sc. Tomislava Janka Šagija-Bunića 1999. – 2019.

■■■ Ovaj rad trebao je biti objavljen nešto ranije, ali zbog poteškoća rada Uredništva izazvanih pandemijom koronavirusa Sars-Cov 2 (COVID-19) donosimo ga u ovom broju časopisa. Rad je nastao udruživanjem snaga doc. dr. sc. Ante Barišića te Domagoja Koružnjaka, studenta IV. godine Filozofsko-teološkog studija.

Doc. dr. sc. Anto Barišić

Domagoj Koružnjak

TRAGOM NAŠIH PROFESORA

Nekoliko biografskih podataka

Tomislav Janko Šagi-Bunić rođen je 2. veljače 1923. u mjestu Brodarovec (općina Maruševac) u blizini Varaždina.¹ Na krštenju roditelji izabiru ime Janko, dok on sam kasnije uzima ime Tomislav kao redovničko ime. Roditelji Stjepan i Ana rođ. Bunić imali su veliku obitelj od osmero djece, od kojih je Janko bio najstariji. Glava obitelji, otac Stjepan, radio je kao krojač, ali je također bio aktivan u politici pa je tako obnašao i dužnost načelnika općine Maruševac kao član HSS-a.

¹ Usp. Za biografske podatke oslanjamo se na studiju: Anto BARIŠIĆ, *Teandrička kristologija Tomislava Janka Šagi-Bunića*, Zagreb, 2012., 13-18.

Janko prva četiri razreda osnovne škole pohađa u Druškovcu, mjestu koje je od Brodarevca udaljeno 5 km. Nakon 4. razreda, točnije 1934., sa svega 10 godina mali Janko odlazi u Varaždin u kapucinsko sjemenište (konvikt sv. Josipa). Tamo upisuje franjevačku gimnaziju koju nakon 8 godina završava s izvrsnim uspjehom. Postoji priča kako ga je kod kapucina navodno privukla njihova brada, što je vrlo lako moguće jer je kasnije stalno nosio bradu. No ono što je sigurno jest to kako su kapucini bili vrlo cjenjeni i poznati u tom kraju. Zanimljivo je spomenuti kako mu je kolega tada bio fra Bonaventura Duda, također redovnički pitomac ali franjevačke provincija sv. Ćirila i Metoda. Za vrijeme svog srednjoškolskog obrazovanja Janko uređuje list tadašnjih kapucinskih pitomaca „Zora“. Pošto je 23. lipnja 1943. maturirao nastavlja svoje obrazovanje u Zagrebu na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu koji upisuje te jeseni. Svoje svećane zavjete Janko polaže 12. rujna 1944. te time postaje punopravni član Kapucinskog reda odnosno ondašnje dvojezične i dvonacionalne Ilirske kapucinske provincije Hrvata i Slovenaca. Nakon pet godina teološkog studija diplomirao je u lipnju 1949., dok je za svećenika zaređen godinu dana prije i to 5. rujna 1948. Nakon toga pod vodstvom prof. Josipa Marića priprema doktorsku disertaciju na temu: „Kristologija Prokla Carigradskog (434.- 446.). Prinos tumačenju kalcedonske dogmatske definicije (451.)“ koju uspješno brani 26. rujna 1951.

Nakon svećeničkog ređenja raspoređen je u župu sv. Mihaela arkandela u zagrebačkoj Dubravi gdje je živio i tijekom studija. Ubrzo postaje i kapelan te vrši katehetsku službu kao vjeroučitelj za sve uzraste u župi. O kolikom se žaru u pastoralnoj djelatnosti radilo svjedoče i dva „sukoba s organima vlasti. Prvi u ožujku 1952. kada biva pozvan na Okružni sud u Zagrebu zbog „raspačavanja i umnažanja rukopisa ‘Znati i živjeti’“. Drugi je put također pozvan zbog „raspačavanja i umnažanja“ no ovoga puta je to bilo 1958. i radilo se o rukopisu „Djevice u crkvi Kristovoj“. U oba je slučaja kažnjen samo novčanom kaznom. U prvih desetak godina nakon ređenja i sve do početka II. Vatikanskog koncila njegov je svećenički rad najviše usmjeren na pastoralno djelovanje u župi sv. Mihaela arkandela, na

provincijske službe, održavanje duhovnih vježbi i obnova, seminara, tribina, ali paralelno s time je zaokupljen i fakultetskim obvezama i teološkim istraživanjima. Provincijalni tajnik bio je od 1952. sve do 1955. kada biva izabran za provincijala Ilirske kapucinske provincije. Iskazao se kao vrlo dobar, „strog provincijal“².

Profesor, dekan KBF-a u Zagrebu i privatni teolog zagrebačkog nadbiskupa Franje Šepera na II. vatikanskom koncilu

„Šagi-Bunić je imao milosni dar, čudesni dar providnosti sudjelovati kao privatni teolog zagrebačkog nadbiskupa Šepera na II. vatikanskom koncilu.“³ Za vrijeme boravka u Rimu tijekom održavanja II. Vatikanskog koncila (1962. - 1965.) u svojstvu privatnog teologa zagrebačkog nadbiskupa Šepera te nakon Koncila Šagi-Bunić se sve više počinje baviti znanstvenim radom i objavljivanjem svojih teoloških djela s područja kristologije i patrologije čime je stekao glas nezaobilaznog kristologa i patrologa u proučavanju kristološke dogme Kalcedonskog sabora 451. godine. „U Rimu je noću i danju proučavao najteža teološka, kristološka pitanja, o čemu je napisao i na latinskom jeziku izdao dva kapitalna djela.“⁴ Zbog sve većeg znanstvenog interesa i sve veće aktivnosti na tom području rada, polagano prelazi s pastoralnog na znanstveno djelovanje. To je na neki način bilo i očekivano obzirom da već od 1953. predaje na KBF-u. „U KBF je uložio čitav svoj život.“⁵ Iako na početku biva raspoređen na kate-

² Bono Zvonimir ŠAGI, *Predgovor*, u: fra Tomislav Janko Šagi, *Duhovne poruke - Provincijska pisma i poslanice braći Ilirske kapucinske provincije od 1955. do 1958.*, Zagreb, 2019., 6.

³ Iz homilije dekana Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu prof. dr. sc. Tončica Matulića povodom 17. obljetnice smrti prof. Šagi-Bunića 21. srpnja 2016. godine, u: *Osobni arhiv Tomislava Janka Šagi-Bunića (= OATJŠB), Mapa 1, Osobno/Posthumno/homilije.*

⁴ *Razmišljanje fra Bonaventure Dude o dragom pokojniku Tomislava Janka Šagi-Buniću*, u: *Vjesnik Hrvatske kapucinske provincije sv. Leopolda Bogdana Mandića*, God. XXXIII, br. 4, 1999., 529-532.

⁵ *Govor dr. Tomislava Ivančica, dekana Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu*, u: *Vjesnik Hrvatske kapucinske provincije sv. Leopolda Bogdana Mandića*, God. XXXIII, br. 4, 1999., 540.

dru Dogmatske teologije, kasnije će biti premješten na katedru Patrologije gdje će izvrsno snaći kao profesor o čemu svoj sud mogu izreći stariji studenti našega Fakulteta kojima je predavao sve do umirovljenja 1993. U 40 godina rada na KBF-u Šagi-Bunić je prošao, mogli bi smo slobodno reći, sve. Od privremenog pomoćnog honorarnog nastavnika, preko stalnog pomoćnog nastavnika, asistenta na katedri Dogmatske teologije, docenta na katedri Patrologije, izvanrednog profesora na istoj katedri, pa sve do redovitog profesora na istoj katedri kojim postaje 1968. Već iduće godine biva biran za dekana Fakulteta te za vrijeme djelovanja na KBF-u za službu dekana je bio biran devet puta ali ju je vršio u osam mandata, točnije ovih akademskih godina: 1969./1970.; 1970./1971.; 1974./1975.; 1975./1976.; 1976./1977.; 1977./1978.; 1990./1991.; 1991./1992. Čak ni nakon umirovljenja prof. Šagi-Bunić ne prekida svoje veze s Fakultetom već nastavlja predavati na Institutu za teološku kulturu laika, time promičući idejne pravce zacrtane na II. Vatikanskom koncilu. Očevidac i svjedok koncilskih promjena, trudio se sve do kraja svoga života te ideje promovirati u svojoj voljenoj Hrvatskoj. O njegovom predanom radu sve do kraja ovozemnog života dovoljno je spomenuti podatak kako je smrt zadesila 21. srpnja 1999. upravo za radnim stolom.

Propovjednik

Profesor Šagi-Bunić ostao je zapamćen u povijesti kršćanske i katoličke hrvatske misli i kao vrstan, „odličan propovjednik“⁶ čitave druge polovice 20. stoljeća, koji je kroz deset godina propovijedao i u zagrebačkoj katedrali na molbu i želju tadašnjeg zagrebačkog nadbiskupa Franje Šepera, a kasnije i nadbiskupa Franje Kuharića. Homilije Tomislava Janka Šagi-Bunića izrečene su u različitim prigodama kršćanskog bogoslužja tijekom euharistijskog slavlja i na različitim mjestima, osim Zagreba, i diljem Hrvatske, a povremeno i u Bosni i Hercegovini. Najveći dio homilija po-

⁶ Autorizirano svjedočanstvo prof. dr. Bonaventure Dude o prof. dr. Tomislavu Janju Šagi-Buniću od 15. siječnja 2008. godine, str. 6, u: OATJŠB, Mapa 1, *Osobno/Posthumno/autorizirana svjedočanstva*.

tječe iz Zagreba gdje je Šagi-Bunić živio i djelovao. Neke su izrečene u sad već bivšoj kapelici sv. Leopolda Bogdana Mandića (u nekadašnjoj Borskoj ulici na broju 35), neke pak u župnoj crkvi sv. Mihaela u zagrebačkoj Dubravi. Izdvojimo za ovu prigodu tek pokoju misao iz njegova tematskog homiletskog tetragrama koji se odnosi na temu kristologije, euharistije, pastorala i eshatologije.⁷

Kristologija kao središnja teološka tema u čitavu opusu prof. T. J. Šagi-Bunića jednako je tako središnja i u njegovu homiletskom stvaralaštvu, što izravno što neizravno. Šagi-Bunić je svojim stručnim i znanstvenim radovima iz kalcedonske kristologije napisanim na latinskom jeziku proučavajući kristološku dogmu koju je definirao 4. ekumenski koncil u Kalcedonu 451. godine (današnja Republika Turska) daje „Krist pravi Bog i pravi čovjek“, otajstvo jedne osobe u dvije naravi, božanskoj i ljudskoj, tim je radovima ostavio trag, putokaz i utjecaj na svjetskoj razini među svim istraživačima kalcedonske dogme. Bez obzira što je, rekli bismo, kao profesor i znanstvenik tako bio naviknut i vješt koristiti znanstvenu i stručnu kristološku terminologiju koja se mjestimično može činiti i apstraktnom, njegov homiletski govor o Isusu Kristu vrlo je konkretan, jednostavan a istovremeno vrlo dubok te osvajajući i poticajan. Ne zamara i ne muči vjernike onim čime se bavi nazovimo je tako „znanstvena¹⁴ kristologija u ovom slučaju kalcedonska pa da izlaže, tumači zamršeno i nikad do kraja rješivo otajstvo koegzistencije dviju naravi u jednoj osobi, nego svu tu problematiku sažima, gdje je dotiče, jednom riječju Bogočovjek. Isus Krist je Bogočovjek. Sveukupno otajstvo Kristove osobe, otajstva iz svih etapa Isusova života naviješta i razlaže razumljivim jezikom, obrazlaže ga i tumači slušateljima nastojeći pobuditi u njima iskrenu ljubav, autentičnu pobožnost i pravu zahvalnost za od Boga darovano spasenje po Isusu Kristu.

⁷ Usp. Izlaganje doc. dr. sc. Ante Barišića na znanstvenom kolokviju povodom 20. obljetnice smrti prof. dr. sc. Tomislava Janka Šagi-Bunića održanom 19. listopada 2019. godine na KBF-u u Zagrebu pod nazivom *Sluga Riječi*, u: OATJŠB, Mapa 4, *Osobno/Posthumno*.

Druga izabrana tema iz njegovih homilija za ovu prigodu tematskog tetragrama je, njemu osobito također draga tema euharistije pa je možemo često susresti u njegovim homilijama. Otajstvo euharistije je neodvojivo povezano s otajstvom Isusa Krista. Šagi-Bunić je napisao i jednu knjigu, priručnik na tu temu naslovljenu *Euharistija u životu Crkve kroz povijest*. Vjernici koji su u kontinuitetu slušali njegove homilije na temu euharistije vjerujem da su i na taj način mogli sastaviti svoj vlastiti mozaik euharistijske povijesti. Šagi-Bunić neprestano i posvuda tumači vjernicima važnost euharistijskog otajstva od kojeg živi Crkva, i to živa Crkva, vjernici. Čini se daje to osobito bilo važno u razdoblju poslije II. vatikanskog koncila i nakon reforme liturgije te uvođenja narodnog jezika u liturgiju. Iščitavajući njegove homilije o euharistiji, može se zaključiti kako su vjernici vrlo malo znali o tom otajstvu, što i ne treba čuditi budući da je euharistijski život kod mnogih vjernika prije II. vatikanskog koncila, a kod nekih možda ostao i kasnije, bio sveden na minimum zbog višestoljetne klerikalizacije i individualizacije euharistijske liturgije. Zato će se često puta Šagi-Bunić vraćati u daleku euharistijsku prošlost, na same početke Crkve, na početke apostolskih otaca i kršćanske zajednice koja je slavila euharistiju vrlo dinamično i aktivno bez isticanja obaveze i dužnosti sudjelovanja na euharistijskom sastanku za razliku od kasnijeg razvoja euharistijske pobožnosti i duhovnosti koja je zapala u vjerničku pasivnost, neaktivizam i individualizam čemu je mogao doprinijeti višestoljetni kleričko-redovnički monopol nad euharistijom.

Jedan set ili niz homilija koje se više bave pastoralnom tematikom. Unutar teme pastorala imamo također tema koje su najuže vezane uz dvije prethodne kristologiju i euharistiju koje se međusobno prožimaju. Osvrćući se na poslijekoncilske otpore od strane nekih vjernika za uvođenja narodnog jezika u liturgiju, te daljnje očuvanje latinskog, Šagi-Bunić, koji je inače bio izvrsni poznavatelj latinskog jezika, konstatira kako se kod nekih pobožnih vjernika moglo čuti kako je važno da sveti misteriji budu na nerazumljivom jeziku i da to doprinosi nekako stanovitoj mističnosti. Odmah nastavlja dalje i napominje kako takav stav više nema mjesta u Crkvi

jer kršćanstvo nije poganska religija koja svoje vjernike uvodi u atmosferu tajnovitosti preko nerazumljivoga koje će djelovati samo na njihovu emocionalnu stranu. Bog je progovorio čovjeku čovječjim jezikom, i Bog želi da čovjek razumije to što mu Bog govori.

I kao zadnja tema ovog izdvojenog tematskog tetragrama jest eshatologija. Sadržaj eshatološke poruke u Šagi-Bunićevim koncilskim i postkoncilskim homilijama sporadično je zastupljen i to na nov i koncilski način što će reći da u njima nema poticaja na apokaliptička uzbuđenja, nekog reportažnog prikaza o onostranim područjima raja, čistilišta ili pakla, ili pak bavljenjem opisima neke daleke budućnosti što je kod mnogih katoličkih propovjednika bilo dominantno da ne kažemo redovito u propovjedima prije II. vatikanskog koncila. Ovakva eshatološkog govora nećemo naći niti u pretkoncilskim homilijama Šagi-Bunića makar im je ton drukčiji od onih poslije Koncila. Središnja ličnost eshatologije za Šagi-Bunića je Isus Krist, Kyrios, Spasitelj, Bog i čovjek. Vraća se opet na prvu kršćansku zajednicu i njezin molitveni vapaj Maranatha što tumači kao izraz velike želje kršćana da Krist dođe u slavi a kasnije je u liturgiji i propovjedništvu bio naglašavan element straha a ne radosti zbog ponovnog i končanog Kristova dolaska u slavi.